

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Ireny Malinowskiej nt. *Polityka instytucji europejskich wobec handlu ludźmi ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki tego zjawiska w Polsce*

Olsztyn, 2014, ss.353

Temat rozprawy – uwagi ogólne

Jednym z charakterystycznych problemów współczesnego świata w wymiarze krajowym i międzynarodowym jest handel ludźmi który stanowi zagrożenie dla stosunków społecznych oraz organizacji państwowych. Zjawisko to będące już dziś problemem globalnym powoduje zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, a przybierając zróżnicowane formy wynikające z nierówności ekonomicznych, demograficznych, politycznych oraz wzrostu konfliktów ustawicznie narasta. Handel ludźmi pozostaje więc zjawiskiem nie tylko społecznym i wielowymiarowym, który w swojej istocie pozbawia ludzi przysługujących im praw oraz swobód ale także jednym z głównych przejawów współczesnej zorganizowanej przestępczości. Występuje w zasadzie we wszystkich państwach - również i w Polsce - przyjmując formę nielegalnego przemytu, oraz współczesnego niewolnictwa. Obejmuje i posiada ono wymiary lokalny, regionalny i globalny. Z uwagi na złożoność tej problematyki trudno jest w sposób jednoznaczny wskazać na w pełni adekwatną i spójną w znaczeniu naukowym koncepcję, która byłaby w stanie wyjaśnić sedno tego zjawiska. Przeważają opracowania cząstkowe, fragmentaryczne, które nie są w stanie uchwycić jego istoty. Większość opracowań ma charakter ekspertyzowy. Są to jedynie dane szacunkowe. W literaturze przedmiotu istnieje także wiele opracowań które oparte są na danych liczbowych jednak sposób ich obliczania i wnioskowania statystycznego pozwala wątpić w ich wiarygodność. Brak jest na polskim rynku wydawniczym monografii dotyczącej problemu handlu ludźmi o charakterze interdyscyplinarnym. Odrębnym zagadnieniem pozostają również wysiłki podejmowane przez rządy oraz organizacje krajowe i międzynarodowe na rzecz znalezienia odpowiednich rozwiązań legislacyjnych regulujących ten skomplikowany proceder.

Mgr Irena Malinowska tematem swojej pracy uczyniła analizę problematyki walki z handlem ludźmi, która pozostaje jednym z najważniejszych zadań polityki i wyzwań instytucji państwowych, w UE i w Polsce. Rozważania w recenzowanej rozprawie wskazują

na znajomość poruszanej problematyki przez Autorkę. Są one uporządkowane stosownie do przyjętego celu poznawczego. Autorka rozprawy zdecydowała się więc na podjęcie konkretnych badań, dotyczących zwalczania przestępczości handlu ludźmi. Stara się też o sformułowanie prognozy, a także kierunków i możliwości kompleksowej ich diagnozy przez stworzenie europejskiej strategii i taktyki zarówno w wymiarze krajowym jak i międzynarodowym.

Rozprawa posiada jednoznacznie sformułowany zakres tematyczny i odzwierciedla wyniki ankietowych badań empirycznych przeprowadzonych na terenie kraju na wybranej grupie respondentów. Ma charakter politologiczny z elementami dogmatyki prawa. Jej wartość poznawcza polega również na zastosowaniu i wykorzystaniu metod statystycznych obliczeń które podlegały weryfikacji naukowej. W rozprawie zastosowano również komparatystykę poszczególnych aktów prawa krajowego i międzynarodowego co stanowiło zakres metody analityczno - porównawczej. Pragmatyczny wymiar rozprawy oraz podjęte i przedstawione wyniki badań które posłużyły do określenia polityki instytucji europejskich wobec handlu ludźmi ze szczególnym uwzględnieniem tego zjawiska w Polsce można uznać za odpowiadający wymogom naukowym.

Formalno – metodologiczne założenia rozprawy i baza źródłowa

Rozprawa liczy 353 stron, składa się z wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i załączników. Kluczowym problemem rozprawy są założenia metodologiczne oraz zgromadzony materiał badawczy oparty na podstawie wiedzy osób praktycznie zajmujących się zwalczaniem handlu ludźmi w aspekcie przestępczości zorganizowanej. Od odpowiednio przyjętych założeń w tym zakresie oraz od ustalenia procedur i technik badawczych uzyskano politologiczny obraz polskiej zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się handlem ludźmi. Badania realizowano za pomocą kwestionariusza (wywiad ekspercki) który wspomagał podstawowe badania. Posługując się metodami statystycznymi uwzględniono stronę ilościową jak i jakościową materiału źródłowego.

Autorka określając swoją rozprawę stwierdza, że nie można zdiagnozować całości problematyki tylko za pomocą empirycznego badania naukowego (s.19). Złożoność oraz trafne uchwycenie tego zjawiska jakim jest handel ludźmi w aspekcie przestępczości zorganizowanej nadaje im bardziej formę probabilistyczną odnoszącą się do szeroko pojmowanego zjawiska. Uwzględniając obszerność tematyki w rozprawie którą nie można ujmować tylko w skali wiedzy politologicznej zasadne wydaje się wypracowanie nowych instrumentów również w aspekcie badań naukowych i symulacji które nawet jeśli zawierają jednostkowe błędy to zapewne staną się przyczynkiem wprowadzenia bardziej skutecznych

zsynchronizowanych działań politycznych i organizacyjnych w tym zakresie. Autorka odwołuje się w tym względzie do założeń mających swe podstawy w szeroko rozumianych naukach społecznych a także istniejących w tym zakresie zasadniczych rozwiązań teoretycznych opartych na występującej literaturze przedmiotu dostrzegając jednocześnie znaczenie jej warstwy empirycznej. Metody badawcze zastosowane do rozwiązania problemu badawczego wynikają z przyjętej tezy głównej rozprawy którą Autorka musiała oprzeć na konkretnym materiale o charakterze empirycznym. Jak słusznie zauważa, cyt.: *... "przedstawiony katalog wyników badań i opartych na nich rozważań nie wyczerpuje całości zagadnień fenomenu handlu ludźmi w aspekcie przestępczości zorganizowanej. Dlatego wydaje się, iż właśnie prowadzenie dalszych badań naukowych połączonych z korzystaniem z doświadczenia praktyków może przynieść dogłębniejsze i szersze poznanie tego fenomenu"*(s.21). Problem naukowy stanowiący przedmiot rozważań rozprawy doktorskiej stanowi zagadnienie złożone a bez stwierdzenia stanu faktycznego trudno jest precyzyjnie ujmować jej problematykę tylko w skali wiedzy politologicznej. Związane jest to także z dynamizmem rozwoju handlu ludźmi który - jak stwierdza Autorka - cyt.: *... "jest już tak znaczny, że nie dotrzymuje mu kroku państwo i jego organy w zakresie prowadzenia intensywnych działań politycznych"* (s.20). Stąd też pojawia się w pracy maksymalna dbałość i uściślenie podstaw metodologicznych.

Istotnym materiałem o charakterze empirycznym są dla Autorki uregulowania normatywne o charakterze krajowym jak i międzynarodowym pozwalające lepiej rozeznąć się w tych regulacjach na płaszczyźnie krajowej, a także Unii Europejskiej.

Dysertacja została napisana w oparciu o rozbudowaną bazę źródłową. Autorka w znaczący sposób oparła się na źródłach i materiałach o charakterze naukowym oraz na zbiorach danych empirycznych: (a) międzynarodowe akty prawne, (b) polskie akty prawne, (c) źródła internetowe, (d) słowniki, leksykony, przewodniki, (e) artykuły, (f) wydawnictwa zwarte. Na szczególną uwagę zasługuje szeroka baza dokumentacyjna odnosząca się do aktów prawnych. Autorce udało się także przeprowadzić kwestionariusz wywiadu eksperckiego którego wyniki posłużyły celom naukowym niniejszej rozprawy. Można więc przyjąć, że baza źródłowa którą posługuje się Autorka oraz przeprowadzony kwestionariusz jest w pełni reprezentatywna i wyczerpująca dla podjętego przez doktorantkę tematu rozprawy.

W konkluzji należy stwierdzić, że lektura rozprawy doktorskiej wskazuje na przygotowanie jej Autorki do samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Dowodzą tego nie tylko umiejętności korzystania z obszernego materiału badawczego w celu realizacji

przyjętych założeń ale też charakterystyka poglądów poddanych ocenie co do ich trafności. Rozważania są zasadnie rozbudowane w zależności do potrzeb wielowątkowego tematu i prezentowane w sposób klarowny. Wymagało to zachowania przez Autorkę szczególnej dyscypliny rozważ i unikania pobocznych wątków.

Struktura pracy - analiza zawartości poszczególnych rozdziałów

Wstęp zawiera uzasadnienie podjęcia tematu badawczego. Autorka za punkt wyjścia przyjmuje przestępczość zorganizowaną w Polsce i na świecie postrzeganą w kontekście handlu ludźmi. Zjawisko to ma wiele niekorzystnych konsekwencji które odnaleźć możemy nie tylko w gospodarce ale także w innych dziedzinach życia społecznego i publicznego. Autorka stwierdza, że problemy związane z handlem ludźmi nie są już tylko ograniczane do tych istniejących na poziomie regionalnym ale przede wszystkim powiązane są z problemem migracji i szybkim wzrostem przestępczości zorganizowanej. Fakt ten jest istotny, z punktu widzenia analiz dotyczących problematyki handlu ludźmi w warunkach Polski i członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej, a także występującej w tym zakresie polityki instytucji europejskich prowadzonej na szczeblu unijnym. Zwraca na to uwagę doktorantka pisząc, cyt.: *„W Unii Europejskiej handel ludźmi jest zabroniony na mocy art. 5 Kart Praw Podstawowych”* (s. 7). Pisząc dalej stwierdza, że *„W Polsce regulacja dotycząca handlu ludźmi zawarta jest w kodeksie karnym w którym art. 115§ 22 i § 23 zawarto odpowiednio definicje handlu ludźmi i definicję niewolnictwa”*(s. 8).

Jak już zostało wspomniane, wstęp zawiera podstawowe dane dotyczące rozprawy, a więc określenie tematu badawczego, możliwości jego realizacji w oparciu o założenia metodologiczne, dostępność do danych i źródeł oraz ostateczny cel główny jakim było zidentyfikowanie, cyt.: *...”czy polityka instytucji europejskich wobec handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków Polski, jest skuteczna i dlaczego”* (s.11). Z celu głównego wynikają cele szczegółowe których Autorka wyodrębniła sześć.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów które posiadają charakter problemowy w aspektach teoretycznych i empirycznych polityki instytucji europejskich wobec handlu ludźmi w tym zjawisk społecznych i politycznych oparta na podstawach metodologicznych. Dzięki temu struktura dysertacji jest uporządkowana i przedstawia sytuację badawczą - problemową podporządkowaną postawionym celom głównym oraz celom szczegółowym.

Rozdział I – *„Zjawisko handlu ludźmi we współczesnej rzeczywistości kulturowo - cywilizacyjnej”*

Jest to analiza uwzględniająca gruntowne wprowadzenie do problematyki zjawiska handlu ludźmi we współczesnej rzeczywistości kulturowo-cywilizacyjnej. Autorka wnikliwie

przedstawia teoretyczne ujęcia handlu ludźmi jako zjawiska cywilizacyjnego, ukazując go jako wieloaspektową i stale zmieniającą swoją formułę i specyfikę (s.24). Swoje rozważania doktorantka rozpoczyna od prezentacji różnych definicji dotyczących handlu ludźmi i stwierdza, że zjawisko to w ostatnich latach staje się coraz bardziej złożonym problemem społecznym który z wielu powodów trudno poddaje się badaniom naukowym. Punktem wyjścia dla rozważań Autorki jest także problem niewolnictwa który zgodnie z definicją jest stanem zależności, w którym człowiek jest traktowany jako przedmiot własności.

Po tej wstępnej prezentacji Autorka przechodzi do ukazania skali rozmiarów handlu ludźmi. Dokonując analizy poprzez szereg diagramów oraz danych statystycznych przedstawia obraz tego zjawiska. Stwierdza, że rzeczywista skala tego problemu jest dużo wyższa niż można byłoby wnioskować na podstawie dostępnych danych. Wydaje się, że w przypadku handlu ludźmi liczba ta może być wyższa niż wśród innych przestępstw (s.33). Formy i zakres takiej działalności prowadzi do umiejscowienia człowieka jako towaru w handlu z ludźmi. Analizując przyczyny handlu ludźmi Autorka rozróżnia działanie czynników przyciągających (np. wysokie zapotrzebowanie na usługi seksualne, zwłaszcza ze strony „egzotycznych kobiet”) i wypychających (np. migracja i związane z nią ubóstwo, bezrobocie czy dyskryminacja ze względu na płeć) (s.117). Autorka wnikliwie przedstawia też handel ludźmi ukazując człowieka jako „przedmiot towaru” połączonym z przeznaczeniem go celom sprzecznym z „ludzką podmiotowością” (s.128). Szczególne zainteresowanie oraz kontrowersje społeczne i polityczne wzbudza również prostytutka i żebractwo.

Ostatnim obszarem analitycznym tego rozdziału jest dokonanie oceny wpływu zagrożeń handlem ludźmi dla demokracji i społeczeństwa obywatelskiego ukazując to zjawisko jako złożony międzynarodowy proceder. Przybiera on nie tylko różne formy ale także ewoluje wraz ze zmianami sytuacji społeczno - gospodarczej i jest traktowany jako jedna z form współczesnego niewolnictwa.

Rozdział pierwszy można uznać za wprowadzający w tematykę handlu ludźmi zarówno od strony jego zdefiniowania a także próby przedstawienia tego zjawiska we współczesnej rzeczywistości.

Rozdział 2 – *„Polityka instytucji europejskich wobec handlu ludźmi”*

Punktem wyjścia w tym rozdziale jest ukazanie polityki instytucji europejskich wobec handlu ludźmi. Autorka analizuje tutaj prawa człowieka i stwierdza, że główna odpowiedzialność za ich realizację spoczywa na państwie oraz społeczności międzynarodowej. Również w krajach członkowskich Unii Europejskiej wielką wagę przywiązuje się także do ochrony prawa i interesów jej obywateli (s.153). Problemem

pozostaje jednak zjawisko imigracji które ujawnia duże zróżnicowanie przyczyn ją generujących. Nieświadomość zagrożeń z nią związanych dotyczy przede wszystkim nielegalnego pośrednictwa pracy szczególnie młodych kobiet które stają się ofiarami handlarzy ludźmi (s.155). Otwarcie nowych rynków pracy dla imigrantów zarobkowych - zdaniem Autorki - zwiększa liczebność „grup ryzyka”. Autorka słusznie wskazuje, że międzynarodowe grupy przestępcze decydują się na handel ludźmi głównie ze względu na jego wysoką opłacalność, niewielkie ryzyko wykrycia sprawców, a także duży popyt na usługi seksualne. Zwalczenie wszelkich form przemocy w tym handlu ludźmi stanowi integralną część zobowiązania przyjętego przez Komisję Europejską w *Planie działań na rzecz równości kobiet i mężczyzn*. Autorka przedstawia w tym rozdziale również rozwiązania prawne służące do walki z handlem ludźmi ze szczególnym uwzględnieniem zasad przyjętych w Unii Europejskiej. Przyjęta Strategia UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012-2016 udziela wsparcia i chroni ofiary handlu ludźmi. Istotna wydaje się również tutaj rola Parlamentu Europejskiego i Rady Europy poprzez różnego typu instrumenty prawne mające na celu przeciwdziałać handlowi ludźmi. Ukazanie i ujęcie w tym rozdziale całościowego materiału empirycznego i komparatystyki między badanymi dyrektywami UE daje odpowiedź przyszłych rozwiązań prawnych stosowanych przez Parlament Europejski i Radę Europy do walki z handlem ludźmi.

Rozdział ten zawiera więc podstawowe dane dotyczące funkcjonowania instytucji UE w zakresie zwalczania handlu żywym towarem. Autorka słusznie zwraca uwagę na istniejące w tym zakresie dokumenty o charakterze normatywnym oraz podejmuje próbę klasyfikacji pojęć, jakie używane są do celów analitycznych, w związku z występującym procederem.

Rozdział 3 – „*Handel ludźmi w Polsce w aspekcie zorganizowanej przestępczości*”

W rozdziale tym doktorantka ukazuje handel ludźmi w Polsce w aspekcie zorganizowanej przestępczości. Autorka słusznie rozpoczyna swe rozważania od prezentacji zmian jakie dokonały się w Polsce w okresie transformacji systemowej i pojawiające się wraz z nią problemy związane ze sferą ekonomicznego standardu życia. Stwierdza, że cyt.: „*znaczenie tego pojęcia jak i samo zjawisko uległy znacznemu rozszerzeniu, obejmując wszelkie działania ukierunkowane na wyzysk ludzi, z naruszeniem ich podstawowych praw do samo decydowania*” (s.207). Jednym z najbardziej znaczących czynników sprzyjających handlowi ludźmi jest niespójny system prawny czy też niemożność jego wyegzekwowania w praktyce. Mając na uwadze również względną złożoność procederu jakim jest handel ludźmi trudno mówić o jednym charakterystycznym sposobie działania sprawców a tym samym wskazać jeden funkcjonujący obraz potencjalnej ofiary. Autorka stwierdza, że cyt.:

... „Wielość działań i form powoduje, iż mamy do czynienia z bardzo zróżnicowanym profilem osób pokrzywdzonych handlem ludźmi, jak i metodami działań sprawców” (213) i kontynuując dalej swoje rozważania ukazuje, że cyt.: „zjawisko to podlega dynamicznym przemianom a Polska nie jest już krajem pochodzenia ofiar, ale również krajem tranzytowym” (s.213). Kolejna grupa problemów odnosi się do identyfikacji i klasyfikacji sprawców przestępstw handlu ludźmi. Jest to szczególnie istotny problem który Autorka wiąże z próbą określenia wizerunku psychologicznego sprawcy. Posługuje się w tym przypadku pojęciem typowego sprawcy. Zwraca też uwagę na fakt, że w większości są to mężczyźni 83,3% podczas gdy kobiety to 16,7%. Autorka odnosi się również do faktu źródła postaw przestępczych, wskazując na fakt, że w 94,4 % są to czyny przestępcze dokonywane z pobudek czysto materialnych, a więc chęci zysku. Znikomą część stanowią w tym przypadku inne okoliczności np. fakt bycia bezrobotnym lub żebrakiem. Kolejny problem zaznaczony w tym rozdziale to próba określenia narodowości przestępców. Przysłowiowy prym wiodą tutaj obywatele rumuńscy, na drugim miejscu znajdują się Ukraińcy a na trzecim Wietnamczycy. Odrębnym problemem poruszonym w tym rozdziale jest reakcja polskiej opinii publicznej w stosunku do handlu ludźmi. Dane w tym zakresie którymi posługuje się Autorka są jednak zdecydowanie skąpe. Kolejny aspekt poruszany przez Autorkę dotyczy współpracy międzynarodowej i wymiany informacji w ramach UE mających znaczenie dla procederu handlu ludźmi w Polsce. Generalnie rzecz biorąc rozdział trzeci zawiera szereg istotnych danych, aczkolwiek zróżnicowanych pod względem wartości odnoszących się do procederu handlu ludźmi. Jest to jeden z istotniejszych rozdziałów pracy chociaż jego wartość poznawcza może być oceniana w sposób zróżnicowany.

Rozdział 4 – *Przeciwdziałanie zjawisku handlu ludźmi w Polsce oraz w innych krajach Unii Europejskiej*

W kolejnym etapie badawczym zawartym w rozdziale czwartym Autorka zawarła interesujące treści sformułowane w celu eksplikacji przeciwdziałania zjawisku handlu ludźmi w Polsce oraz w innych krajach UE. Rozdział ten poświęcony został zagadnieniu związanemu z wnioskami jakie wyprowadza Autorka oraz kierunkami działań jakie powinny zostać podjęte, aby znaleźć najbardziej efektywne środki mogące przeciwdziałać zjawisku handlu ludźmi. Tak przedstawiona konstrukcja służy do precyzyjnego określenia aktywności politycznej w kontekście udziału państwa i instytucji politycznych wobec stojących zadań zamieszczonych w krajowym planie działań przeciwko tej patologii. To państwo powinno zagwarantować, aby przepisy prawa oraz polityka zwalczania handlu ludźmi obejmowała wszystkie jej formy (s.251). Złożoność tej problematyki uzasadnia powołanie profesjonalnych

struktur Policji których zadaniem będzie utrzymywanie współpracy międzynarodowej oraz koordynowanie policyjnych przedsięwzięć realizowanych w kraju związanych z redukcją zjawiska handlu ludźmi (s.252). Skuteczne zwalczanie handlu ludźmi to działania całościowe i zintegrowane oparte na przestrzeganiu i propagowaniu praw człowieka. Jak stwierdza doktorantka cyt.: ...*”Celem nadrzędnym takich działań powinno być wypracowanie zintegrowanej polityki obejmującej różne dziedziny i płaszczyzny a rządy państw w tym zakresie powinny ustanowić skuteczną strukturę współpracy oraz koordynacji działań na płaszczyźnie politycznej i operacyjnej”*(s.253). Zdaniem Autorki należy ustanowić Europejską Sieć do spraw Zwalczania Handlu Ludźmi która powinna opierać się na krajowych strukturach współpracy i składać się z punktów kontaktowych wyznaczonych przez każde państwo członkowskie oraz Komisję Europejską.

Kolejne zagadnienie jakie podejmuje Autorka dotyczy wsparcia społecznego dla ofiar handlu ludźmi, kampanii informacyjnej na jej rzecz oraz kierunkami działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi. W tym przypadku doktorantka podejmuje próbę prognostyczną, w której wyznacza priorytetowe środki jakie rządy mogą wspólnie wprowadzić w kolejnych latach tak aby skutecznie pomagać ofiarom przestępstw i karać handlarzy ludźmi.

Ogólny wniosek jaki formułuje Autorka dotyczy konieczności stałej i szerszej współpracy współczesnego państwa w sferze wewnętrznej oraz w relacji z podmiotami zewnętrznymi na arenie międzynarodowej. Powinny one uwzględniać potrzebę pełniejszego zabezpieczenia i zwiększania efektywności działania. Niezbędna wydaje się akcja informacyjno - edukacyjna, która powinna mieć wpływ na uświadamianie społeczeństwu, jakim niebezpieczeństwem jest handel ludźmi (s.282). Jest to niewątpliwie ten problem który wskazuje na potrzebę pobudzenia szerszej dyskusji na ten temat, a który może być jedynie skutecznie realizowany przez współpracę i koordynację działań różnych organów państwa w zakresie gwarantowania bezpieczeństwa.

Zakończenie zawiera próbę rekapitulacji całości przeprowadzonych badań, z punktu widzenia wstępnych założeń metodologicznych. Doktoranta stwierdza, cyt.: *„W rozprawie podczas naukowych badań zidentyfikowano politykę instytucji europejskich wobec handlu ludźmi, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków Polski. Badania naukowe ukazały, że polityka instytucji i organizacji europejskich wobec zwalczania zjawiska handlu ludźmi jest skuteczniejsza, ale liczba ofiar rośnie”* (s.284).

Autorka przedstawia, w sposób skrótowy, poszczególne zagadnienia podjęte w swej rozprawie, wskazując na przyjęte metody badawcze i obszary badawcze oraz wnioski jakie wynikają z procederu handlu ludźmi traktowanemu jako przestępczość zorganizowana.

To co może być podstawą dla krytycznej uwagi pod adresem doktorantki, to brak postawienia bardziej zdecydowanej diagnozy o charakterze prognostycznym, która pozwalałaby na bardziej znaczące odniesienie do przyszłego rozwoju zjawiska handlu ludźmi. Wydaje się to być szczególnie ważne z uwagi na niestety szeroki zakres i charakter tego typu przestępczości zorganizowanej. Rozpoznanie tego procederu, jego mechanizmów, sprawców i inicjatorów może stać się w przyszłości podstawą dla podejmowania właściwych działań o charakterze prewencyjnym oraz zwalczaniu go.

Ocena rozprawy

Podjęcie tematu dotyczącego handlu ludźmi w obszarze UE ze szczególnym uwzględnieniem RP należy uznać za uzasadnione. Jest to bowiem konkretny proceder społeczny posiadający swe szczególnie negatywne skutki które spotykają się z powszechną negatywną oceną opinii publicznej. Obejmuje on swym zakresem poszczególne grupy przestępcze które w przypadku RP dotyczą w dużym stopniu sprawców pochodzących z takich krajów jak Rumunia, Ukraina i Wietnam. Ze swej natury tego typu przestępczość nosi charakter międzynarodowy.

Autorka więc podjęła temat trudny do naukowego opracowania ze względu na charakter samego procederu handlu ludźmi. Nie posiadała Ona bezpośrednich źródeł dotyczących działań operacyjnych skierowanych przeciwko tej grupie przestępców co niewątpliwie ograniczało możliwości głębszego rozpoznania tego zagadnienia. Tym nie mniej Autorce udało się uzyskać cały szereg konkretnych danych pozwalających na zdanie sobie sprawy z istoty samego procederu i sposobu jego uprawiania. Autorka przedstawiała także sylwetkę typowego przestępcy aktywnego w procederze handlu ludźmi oraz starała się dotrzeć do motywów powodujących tego typu przestępstwa. Interesujące są te części pracy Autorki w których dokonuje ona prezentacji danych dotyczących handlu ludźmi na terenie UE. Należy postawić zasadnicze pytanie dotyczące efektów badawczych Autorki, czy udało jej się w pełni wskazać na efektywność polityki instytucji europejskich wobec handlu ludźmi?. Co do tego można mieć pewne wątpliwości aczkolwiek Autorka wskazała na te formy działania o charakterze instytucjonalnym UE, które ukierunkowane są na zwalczanie procederu handlu ludźmi.

Strukturę rozprawy należy uznać za właściwą, poszczególne tezy pracy są formułowane logicznie w oparciu o dostępne dla Autorki źródła. Praca oparta jest na

literaturze przedmiotu która zawiera zarówno odwołanie do dokumentów oraz opracowań o charakterze monograficznym i artykułów.

Na uwagę zasługują także badania o charakterze empirycznym podjęte przez samą Autorkę, które niewątpliwie wpływają na uwiarygodnienie formułowanych przez nią opinii i sądów.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę zaprezentowaną ocenę rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, że doktorantka spełniła podstawowe wymogi formalne jakie obowiązują w przypadku przygotowania i realizacji rozprawy doktorskiej. Dotyczy to zarówno wyboru tematu przyjętej metodologii oraz struktury pracy i przedstawionych wyników badań.

Biorąc pod uwagę całościową ocenę rozprawy doktorskiej mgr Ireny Malinowskiej oraz kryteria ustalone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (*Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.*) wnoszę o dopuszczenie mgr Ireny Malinowskiej do dalszych procedur związanych z procesem doktorskim.

Dr hab. Bogusław Jagusiak, prof. WAT
Warszawa, 22. 05.2014r.